

Hälso- och sjukvårdens rätt att ge uppgifter och begära handräckning när en person bryter en karantän eller isolering i enlighet med smittskyddslagen

Under coronaepidemin har tillsynsmyndigheterna fått förfrågningar om hälso- och sjukvårdens handlingsmöjligheter vid kommuner och sjukvårdsdistrikt när en person misstänks bryta en karantän eller isolering i enlighet med smittskyddslagen och om huruvida uppgifter om en persons karantän eller isoleringsorder kan överlämnas till polisen. Tillsynsmyndigheterna anvisar följande i fråga om ärendet.

Anmälan om karantän eller isolering eller utlämnande av uppgifter för utredning av ett hälso- skyddsbrott

Uppgifter om isolering som beskriver en persons hälsotillstånd samt uppgifter om en persons karantän som ingår i journalhandlingar är sekretessbelagda. Om polisen begär uppgifter om isolering eller karantän för en förundersökning om hälsoskyddsförseelse ska man bedöma om de begärda uppgifterna kan lämnas ut till polisen. Med hänsyn till gällande sekretessbestämmelser kan en person som försatts i karantän eller isolering inte polisanmälas enbart på grund av att hen bryter denna.

En hälsoskyddsförseelse är inte heller ett sådant grovt brott för vilket polisen har rätt till informationsåtkomst i fråga om patientens hälsotillstånd eller andra sekretessbelagda uppgifter. Om det är känt att en person som bryter sin isolering eller karantän till exempel avsiktligt ämnar smitta en person som hör till riskgruppen med coronaviruset kan det vara fråga om ett sådant hot om våld mot en annan person (patientlagen 13 § 3 mom.) eller förberedelse av ett grovt brott (strafflagen 15 kap. 10 §) att det är möjligt att överlämna uppgifter till polisen. De som arbetar inom hälso- och sjukvården ska alltid noggrant från fall till fall bedöma om villkoren för överlämnande av uppgifter uppfylls.

Begäran om handräckning

Handräckning föreskrivs i smittskyddslagen 89 § När en läkare som ansvarar för infektionssjukdomar vid en kommun eller ett sjukhusdistrikt har bedömt att det finns skäl att försätta en person i karantän eller isolera personen har hen ansett föreskriften nödvändig för att förhindra spridning av infektionssjukdomen. Om en person avlägsnar sig från sin karantäns- eller isoleringsplats kan en läkare som ansvarar för infektionssjukdomar begära handräckning av polisen för att återbördna personen till karantäns- eller isoleringsplatsen om spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom inte kan förhindras på annat sätt.

Med stöd av offentlighetslagen 26 § 3 mom. kan myndigheten i samband med en begäran om handräckning överlämna sekretessbelagda uppgifter till polisen, om detta är nödvändigt för att utföra uppgiften. I regel är uppgiften om ett beslut om karantän eller isolering som fattats för en person nödvändig för att utföra polisen handräckningsuppdrag.

Bilaga

Tillämpliga bestämmelser, förarbete och riktlinjer

Anmälan om karantän eller isolering eller utlämnande av uppgifter för utredning av ett hälsoskyddsbrott

Enligt 17 § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994, yrkespersonslagen), får en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården inte utan tillstånd till utomstående yppa en enskild persons eller familjs hemlighet som hen har fått kännedom om på grund av sin ställning eller uppgift. Tystnadsplikten kvarstår efter det att yrkesutövningen har upphört.

Uppgifter i journalhandlingarna är sekretessbelagda enligt 13 § i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992, patientlagen). Enligt 2 momentet i i samma paragraf får inte en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller någon annan som arbetar vid en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller utför uppdrag för den utan patientens skriftliga samtycke till utomstående lämna sådana uppgifter som ingår i journalhandlingarna. Om patienten saknar förutsättningar att bedöma betydelsen av ett sådant samtycke, får uppgifterna lämnas med skriftligt samtycke av patientens lagliga företrädare. Med utomstående avses i denna lag personer som inte vid verksamhetsenheten eller på uppdrag av den deltar i vården av patienten eller i andra uppgifter i samband med vården. Tystnadsplikten kvarstår efter det anställningsförhållandet eller uppdraget har upphört.

Enligt 13 § 3 mom. i patientlagen får utan hinder av 2 mom. lämnas uppgifter som ingår i journalhandlingarna, om det uttryckligen särskilt föreskrivs i lag om utlämnande av uppgifter eller rätt att få del av uppgifter,

Enligt 13 § 4 mom. i patientlagen får trots bestämmelserna i 2 momentet få en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården eller någon annan som arbetar vid en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård eller utför uppdrag för den, oberoende av skyldigheten att iakttä sekretess till polisen anmäla uppgifter som är nödvändiga för bedömningen av ett hot mot liv eller hälsa eller för förhindrande av en hotande gärning, om han eller hon vid fullgörandet av uppgifter enligt denna lag har fått kännedom om omständigheter som ger skäl att misstänka att någon löper risk att bli utsatt för våld.

I social- och hälsovårdsministeriets (SHM:s) anvisning om informationsutbytet mellan hälso- och sjukvården (3.2.2020) konstateras att vem som helst – även en yrkesperson inom hälso- och sjukvården – är skyldig att göra en anmälan till polisen om han eller hon vet att någon planerar till exempel någon av följande gärningar: grovt sexuellt utnyttjande av barn, våldtäkt, mord, dråp, död, grov misshandel, rån, grovt äventyrande av andras hälsa eller grovt narkotikabrott. Denna skyldighet gäller trots sekretessbestämmelserna. Denna skyldighet grundar sig på 15 kap. 10 § i strafflagen. I anvisningen sägs, att om anmälaren inte är säker på att det är fråga om ett grovt brott rekommenderas att han eller hon utan dröjsmål kontaktar polisen och hör sig för om saken på allmän nivå utan att uppge patientens personuppgifter. Skyldigheten gäller förutsedda situationer, inte situationer som redan

hänt.

Enligt 4 kap. 2 § 1 mom. i polislagen anvisas, att polisen oberoende av tystnadsplikten på begäran av en polisman som hör till befalet har rätt att för tjansteuppdrag avgiftsfritt få behövlig information och handlingar av myndigheter och sammanslutningar som tillsatts för att sköta offentliga uppgifter, om inte överlämnande av informationen eller handlingarna till polisen eller användning av informationen som bevis uttryckligen har förbjudits eller begränsats i lag.

Enligt 17 kap. 14 § i rättegångsbalken (4/1734, RB) får en läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som avses i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) eller i en förordning som utfärdats med stöd av den inte vittna om känsliga uppgifter om en enskild persons eller familjs halsoftillstand eller någon annan hemlighet som gäller en enskild person eller familj och som han eller hon har fått kännedom om på grund av sin ställning eller uppgift, om inte den till vars forman tystnadsplikten har föreskrivits ger sitt samtycke till det. Enligt 2 momentet i i samma paragraf får domstolen ålägga en person som avses i 1 mom. att vittna i ett mål där åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex ar.

Enligt 88 § smittskyddslagen finns bestämmelser om straff för halsoskyddsforseelse i [44 kap. 2 § i strafflagen](#).

I 44 kap. 2 § i strafflagen anvisas, att den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot den skyldighet att förhindra att en allmänfarlig smittsam sjukdom sprids som anges i allmänna eller särskilda beslut om obligatorisk hälsokontroll enligt [16 § i lagen om smittsamma sjukdomar \(1227/2016\)](#), om karantän enligt 60 § i den lagen eller om isolering enligt 63 § i den lagen eller i en med stöd av 54 § i den lagen utfärdad förordning som gäller obligatoriska vaccinationer, [\(21.12.2016/1237\)](#) skall, om inte strängare straff för gärningen bestäms någon annanstans i lag, för halsoskyddsforseelse dömas till böter eller fängelse i högst tre månader.

Begäran om handräckning

Enligt 26 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet får en myndighet lämna ut uppgifter ur en sekretessbelagd handling för handräckning som myndigheten lämnar samt för något annat uppdrag som myndigheten givit eller någon uppgift som i övrigt handhas för myndighetens räkning om detta ar nödvändigt för att uppdraget eller uppgiften skall kunna skötas. Sekretessbelagda uppgifter kan dock lämnas ut för skotelsen av dessa uppdrag eller uppgifter även när det uppenbarligen inte är ändamålsenligt att stryka de sekretessbelagda uppgifterna på grund av deras stora antal eller någon annan jämförbar orsak. Myndigheten skall på förhand försäkra sig om att uppgifterna kommer att hemlighållas och skyddas på behörigt sätt.

I 89 § 1 mom. i smittskyddslagen (147/2021) anvisas, att om Institutet för hälsa och välfärd, regionförvaltningsverket, det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar, den läkare som i kommunen ansvarar för

smittsamma sjukdomar eller den läkare som i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar konstaterar att spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom inte kan förhindras på något annat sätt ska polisen, räddningsmyndigheten, Försvarmakten, Gränsbevakningsväsendet eller Tullen på begäran av någon av dem lämna handräckning. En förutsättning för handräckningen är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som ska skötas av den myndighet som lämnar handräckning.

Enligt 2 momentet i samma paragraf har Gränsbevakningsväsendet utöver det som föreskrivs någon annanstans i lag rätt att för utförande av handräckningsuppdrag

1) stoppa fordon och reglera trafiken med iakttagande av 38 § i gränsbevakningslagen (578/2005),

2) behandla hälsouppgifter som är nödvändiga för handräckningsuppdraget med iakttagande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), dataskyddslagen (1050/2018) och lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet (639/2019).

I 89 § i de detaljerade motiveringarna i regeringens proposition med förslag till den nuvarande smittskyddslagen (HE 13/2016) föreslås att också Institutet för hälsa och välfärd och den läkare som i samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar ska vara berättigade att begära handräckning utöver regionförvaltningsverket, det kommunala organ som ansvarar för smittsamma sjukdomar och den läkare som vid hälsovårdscentralen ansvarar för smittsamma sjukdomar, vilka nämns i gällande lag. I praktiken har polisen redan gett dessa handräckning. Dessutom föreslås det att handräckning ska kunna begäras av Gränsbevakningsväsendet eller försvarmakten. I räddningslagen (379/2011) finns uttömmande bestämmelser om handräckningen på räddningsmyndigheternas verksamhetsområde och i gränsbevakningslagen (578/2005) om den handräckning som ges av Gränsbevakningsväsendet. Till exempel distribution av vatten och livsmedel eller byggandet av tillfälliga skydd är uppgifter för vilka handräckning kan begäras. Handräckning kan begäras när spridningen av en allmänfarlig smittsam sjukdom eller av en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom som uppfyller kriterierna för en allmänfarlig smittsam sjukdom enligt 4 § 2 mom. inte kan förhindras på annat sätt. Ändringarna i smittskyddslagen våren 2021 har utökat möjligheterna att få handräckning av Tullen och Gränsbevakningsväsendet. I samband med utskottsbehandlingen av ändringsförslagen har man identifierat behovet av ytterligare precisering av handräckningsbestämmelsen med tanke på framtiden.

I den tidigare upphävda smittskyddslagen (583/1986) föreskrevs handräckning i dess 39 §. I den ursprungliga 39 § anvisas: *om hälsovårdsnämnden konstaterar att spridning av allmänfarlig smittsam sjukdom inte effektivt kan förhindras på annat sätt, skall polisen på hälsovårdsnämndens begäran lämna handräckning för fullgörande av skyldighet varom stadgas i 22 § 1 mom.*

I de detaljerade motiveringarna i regeringens proposition med förslag till den ursprungliga lagen från år 1986 konstateras i fråga om 39 § att paragrafen omfattar bestämmelserna för genomförande av tvångsåtgärder och polisens handräckning. Enligt 22 § i förslaget ska en person följa de bestämmelser som myndigheten har antagit inom ramen för sina befogenheter. I detta avseende kompletteras förslaget med en bestämmelse

som gör det möjligt för hälsovårdsnämnden att beordra användning av våld för att övertala en person att uppfylla det som ålagts honom eller henne. Användningen av tvång skulle dock alltid vara sekundär. Tvångsåtgärder kunde endast användas om det vore nödvändigt för att förhindra spridning av sjukdomen. Dessutom skulle användningen av tvång endast vara möjlig för att förhindra spridning av allmänfarliga smittsamma sjukdomar. Enligt 2 momentet i paragrafen vore det polisens skyldighet att vid behov ge hälsovårdsnämnden handräckning för att genomföra ovannämnda tvångsåtgärder i avsikt att verkställa ovannämnda åläggande. Om en person som försatts i isolering skulle lämna isoleringsplatsen utan tillstånd, vore polisen skyldig att ge handräckning för att återföra hen till isoleringsplatsen. Enligt förslaget är förutsättningen för att ge handräckning hälsovårdsnämnden lämnar in en begäran om detta till polisen.

I de detaljerade motiveringarna till 39 § i regeringens förslag till ändringen från år 2006 skall till dem som får handräckning fogas länsstyrelsen och läkare som vid en hälsovårdscentral ansvarar för smittsamma sjukdomar, för även de blir tvungna att fatta beslut genom vilka man eftersträvar att förhindra att allmänfarliga smittsamma sjukdomar sprids. Som stöd för åtgärderna kan det behövas handräckning av polisen till exempel för att övervaka en relativt stor människomassa som förordnats i karantän.